

7. CONSTANTIN I., NEGREI I., NEGRU GH., PELIVAN I. – Părinte al mișcării naționale din Basarabia.
8. Costache LEANCĂ – cumpenele vieții. Consiliul raional Glodeni. 21.VIII.2015. Pagina oficială a Consiliului Raional. glodeni.md
9. Eroii neamului. Wordpress.com (2009/01/18) costache-leanca-patriot-român-din-bălți/ extras din cartea lui Petru Bunacalea și Andrei Calcea „Osândiți de nemurire”, ianuarie, 2009 în „Majodahonda”.
10. GHIBU O. Pe baricadele vieții. În Basarabia revoluționară (1917-1918): Amintiri, Ch. Universitas, 1992, 636 p.
11. Localitățile Republicii Moldova: Itinerar documentar publicistic-ilustrat, 2008, vol.VIII.668 p.
12. PIROGAN V. Ș. Cu gândul la tine, Basarabia mea, Ch. 1995.
13. PIROGAN V. Ș. Timpuri și oameni, Ch., 2001.
14. STERE C. Documentări politice/Constantin Stere, Ch., Muzeum, București, Muzeum, Fundația Culturală Română, 2002 -638 p.

**PERSPECTIVA INTERCULTURALĂ ÎN PROMOVAREA VALORILOR
NAȚIONALE ȘI UNIVERSALE ÎN CADRUL DISCIPLINEI ISTORIA ROMÂNILOR
ȘI UNIVERSALĂ**

**THE INTERCULTURAL PERSPECTIVE IN PROMOTING NATIONAL AND
UNIVERSAL VALUES WITHIN THE DISCIPLINE HISTORY OF ROMANIANS AND
UNIVERSAL**

*Angela Lisnic, dr., conf. univ.,
UPS „Ion Creangă” din Chișinău*

*Angela Lisnic, PhD, associate professor,
„Ion Creangă” SPU from Chisinau
ORCID: 0000-0002-1975-0413*

CZU: 94(478+100):37.01

DOI: 10.46728/c.v3.25-03-2022.p124-130

Abstract

Fenomenul globalizării care tot mai mult se manifestă în existența umană impune necesitatea examinării problemelor și subiectelor ce afectează grupe și spații ale existenței umane. În prezentul studiu se examinează valorile naționale și universale. Motivul cercetării este condiționat de implicare subiectului dat în discursul didactic. În cercetare se abordează tendințele și perspectivele teoretico-metodologice privind conținutul clasificarea și formele valorilor cultural naționale și universale. În studiu se propun recomandări metodice privind forme și modele de aplicare didactică în vederea formării valorilor în demersul didactic contemporan.

Cuvinte-cheie: valori naționale, valori universale, interculturalitate, disciplina Istoria românilor și universală

Preambul sau motiv de cercetare

În contextul intelectual actual are loc restructurarea radicală a științei istorice. Compararea aspectelor cheie a imaginilor lumii, caracteristice diferitor sisteme de valori și conținut cât și al idealurilor culturale din diferite societăți și civilizații istorice este una dintre problemele centrale ale științei istorice moderne. Noua direcție de studiu a cercetărilor cultural istorice, din a doua jumătate a secolului XX, a dus la dezvoltarea intensivă a diverselor aspecte probleme ce țin de „locuri ale memoriei” și de „mitologie istorică”. Totodată această

dimensiune teoretică trece în segmentul educațional în care ea capătă formule și aplicații educaționale. Astăzi, există diferite abordări ale prezentării materialului istorico - cultural în școli, dar în practică, care de fapt este o simplă completare a imaginii de ansamblu a dezvoltării istorice. Între timp, este imposibil să se creeze o imagine cu drepturi depline a epocii istorice la elevi fără asimilarea ei cu drepturi depline a unei istorii plină de evenimente cultural-istorice. [6, p.22]. Motivele lipsei de atenție a problemelor culturale în predarea istoriei stau în poziția societății și a autorilor de manuale. Astăzi, aproape toate manualele școlare sunt dominate de abordarea personalistă tradițională a studiului culturii: paragrafele sunt înghesuite cu numele unor personalități culturale celebre și realizările acestora. [10; p.6] Desigur, este necesar să se cunoască numele și cele mai mari descoperiri în domeniul culturii, dar când aceasta devine principala modalitate de organizare a procesului educațional asimilarea unei cantități atât de uriașe a materialului istoric de către un elev face ca această formă de predare-învățare să fie pur și simplu imposibilă. În plus, prin o astfel de abordare nu se poate urmări nicio legătură între omul de cultură, a artistului sau scriitorului cu contextul istoric și societatea în care au fost create acele sau alte valorile culturale. Această situație de fapt nu contribuie la asimilarea efectivă a subiectului în ansamblu. O astfel de abordare nu poate fi aplicată studiului culturii de zi cu zi, căreia astăzi i se acordă multă atenție atât științei academice, cât și predării. În prezentul studiu căutam să examinăm următoarele întrebări: Cum în condițiile globalizării și a lumii poli etnice se pot promova valorile valorilor naționale și universale în cadrul disciplinei „Istoria românilor și universală” din aria curriculară socio-umanistă.

Referințe teoretico-metodologice privind cadrul noțional al valorilor naționale și universale

Cunoașterea unei persoane ca entitate integrală holistică este posibilă, având în vedere principiile unei abordări sistematice, completate de una sinergică. Actualizarea demersului culturologic se datorează revenirii educației în contextul culturii. În contextul culturii, se formează o imagine personală a lumii. Imaginea lumii este holistică și este o reflectare a propriului „eu” al individului. Modelarea imaginii lumii contribuie la formarea unei imagini personale. Implementarea abordării culturologice la toate nivelurile și nivelurile de învățământ va asigura succesiunea și continuitatea acestuia. Având în vedere principiile unei abordări sistematice, completate de una sinergică în știința istorică sovietică, categoria „conștiința istorică” a fost analizată cuprinzător de M. A. Barg în articolul „conștiința istorică ca problemă istoriografică” publicat în 1982.[5, p.65] care în viziunea sa susține ideea ca ea este o garanție necesară a supraviețuirii omenirii la cumpăna dintre secolele XX și XXI. În concepția lui Barg M.A. dezvoltarea unei persoane se poate înțelege și acceptarea diferitor puncte de vedere, logici diferite, tipuri diferite de conștiință. [5, p.76] Pornind de la ideea că, gândirea umanitară stăpânește lumea nu într-un mod material-naturalist, ci într-un mod spiritual-semantic ca entitate axiologică, fapt ce permite o cunoaștere nesfârșită a lumii și a evaluării ei. Această situație presupune includerea individului în procesul de gândire și dialogul etern ca un vizionar și un interlocutor de imagini ale culturii, logicii, conștiințelor. Iar o persoană cu gândire umanitară, parcă, comunică cu oameni din țări și epoci diferite, „minți” diferite cu privire la „ultimele” întrebări ale ființei sale.[7, p.32] Gândirea umanitară sau „mintea comunicării minților”, după aprecierea academicianului A. Losev, formează o imagine holistică a lumii și determină locul unei persoane în ea, totodată contribuie la însușirea criteriilor de evaluare și interpretare a fenomenelor sociale, culturale și naturale, care asigură transmiterea experienței

umane, interiorizând realizările culturale ale generațiilor anterioare. Sarcinile unei astfel de gândiri este de a colora lumea cu valori, de a o umple cu cel mai înalt sens și de a o face participativă pentru o persoană, societate, să decodeze conținutul culturii în funcție de monumentele, textele, semnele, codurile, cifrurile sale. [8, apud. Repina I., p.45] Ideile promovate de filosofia hermeneutică sunt în consonanță cu pedagogia umanistă, adresată unei persoane, lumii sale spirituale. În consonanță cu ideile pedagogice moderne, metoda studierii problemelor culturale este o abordare dialogică bazată pe ideile lui M.M. Bakhtin despre dialogul intern al unei persoane [19; p. 7]. Atunci când se creează opere de cultură, creatorul intră într-un dialog cu Dumnezeu, universul, alți oameni, societatea și tradițiile. Dialogul pentru elev devine principala modalitate de a învăța despre cultură, valori culturale naționale și universale și nucleul organizatoric al conținutului materialului studiat. Această metodă face posibilă formarea la copii a unei conștiințe dialogice, lipsită de o percepție monoculturală a realității, precum și de o varietate de abilități de comunicare. În acest cadru categoria de „valoare” acționează ca un ghid metodologic care determină esența valorii, abordarea axiologică, care devine o componentă organică și necesară a înțelegerii dezvoltării sociale durabile a problemelor de interacțiune dintre cunoaștere și conștiința valorii. În acest context se impune studierea fenomenologiei sistemelor de valori ale personalității. Analizând un sistem al valorilor, în care, într-o primă aproximație, deosebim: valorile general-umane/fundamentale ce pot fi considerate *valori-scopuri*. Acestea sunt: *Adevărul, Binele, Dreptatea și Frumosul*. Pedagogia postmodernă, dezvoltată după 1960 se axează pe studiul valorilor fundamentale și a celor democratice. Iar aceste valori presupun că:

- valorile democratice sunt abordate ca *valori-mijloace*, specific diferitelor componente ale existenței umane, afirmate ca răspunsuri la provocările lumii contemporane, acestea fiind: *libertatea, drepturile omului, solidaritatea, toleranța*
- valori vitale necesare apărării vieții și mediului, cum *sunt sănătatea (fizică și mentală), tonusul și forța fizică, frumusețea și armonia organismului, starea de echilibru a mediului, bunurile materiale și prosperitatea economică etc.;*
- valori morale, politice, juridice și istorice necesare existenței unui stat și națiuni, cum sunt *democrația, suveranitatea, binele, dreptatea, curajul, înțelepciunea, independentă, legalitatea, demnitatea, iubirea de neam etc.;*
- valori teoretice necesare cunoașterii și creației umane, cum sunt *adevărul, evidență, obiectivitatea, creativitatea;*
- valori estetice și religioase, care privesc contemplarea lumii și a creației umane. [3, 24–25.]

În cursul asimilării cunoștințelor umanitare pe o bază culturală, didacticianul sovietic D.D. Donskoy, dezvăluie trăsăturile stabilirii semnificației acțiunilor culturale, subliniază că mecanismele de stabilire a sensului și de înțelegere a sensului, acordarea de semnificații și stăpânirea lor fac posibilă trecerea de la o viziune unidimensională a unei acțiuni culturale la diverse poziții de reflecție și „puncte de vedere”, inclusiv o „privire din interior”, un mecanism care să rezulte Mecanismele de stabilire a sensului și de înțelegere a sensului, acordarea de semnificații și asimilarea lor în procesul de integrare culturală, permit, de asemenea, trecerea de la o viziune unidimensională a obiectelor de analiză culturală la a le vedea din diferite poziții de reflecție și „puncte de vedere”, inclusiv „vederea din interior”. Alături de abordarea indicată, și alte idei sunt folosite în manuale și predarea istoriei. Cea mai dificilă modalitate de a studia

cultura este o abordare valorică bazată pe înțelegerea într-un mod accesibil a bazei filozofice a conținutului cultural și istoric [10; p. 7]. În operele de artă, cuvinte și artă aplicată, școlarii își identifică simbolismul și mitologia cu ajutorul unui profesor. Acest lucru contribuie la o cunoaștere mai profundă a fundamentelor politice, economice și mentale ale unei anumite societăți. Abordările semantice în studiul culturii trebuie combinate cu identificarea contextului istoric, care introduce elevul în sfera vieții de zi cu zi și în viața oamenilor dintr-un anumit timp.

Această metodă este mai adecvată procesului educațional modern decât abordarea istoriei artei bazată pe analiza esențială a operelor de artă sau a produselor culturale, deși această metodă poate fi aplicată în unele cazuri, și mai ales în studiul culturii artistice mondiale. În cadrul acestei abordări, stilurile și direcțiile de cultură sunt considerate în context istoric [12; pp. 3-7]. În școala modernă s-a stabilit ferm și abordarea estetică a studiului culturii [12; p. 3-7], care se bazează pe formarea unui set de vederi și sentimente la școlari în categoriile de frumos și urâțenie, sublim și josnic, tragic și comic. Materialul cultural și istoric conține oportunități bogate pentru dezvoltarea simțului fanteziei și a capacității de a percepe frumusețea, de a depăși prost-gustul. Un mod foarte productiv de a studia cultura în cursurile de istorie școlară este o abordare centrată pe elev. Se bazează pe traiectoria individuală de asimilare de către elev a fenomenelor culturale și include creativitatea personală a elevului, experiența personală și atitudinea emoțională și valorică a elevului față de lucrările culturale (aceste lucrări stau la baza creativității elevului.[10, p.6]

Cea mai productivă abordare a studiului problemelor culturale în predarea istoriei la școală este o abordare integrată bazată pe o luare în considerare sintetică a tuturor sferelor de funcționare a societății și depășirea considerației izolate a materialului cultural și istoric [12; p. 3). 7]. Implementarea acestei abordări poate fi realizată prin „implantarea” materialului cultural în țesutul evenimentelor istorice, dezvoltarea socio-economică și politică a societății ca parte integrantă a acesteia.

O altă modalitate posibilă este studierea unui număr de fenomene socio-politice și economice prin fapte și realizări culturale și istorice. Astfel, problema studierii culturii la cursurile de istorie școlară nu poate fi rezolvată prin urmarea abordării personaliste, care stă la baza literaturii educaționale. Pentru un studiu productiv al materialului istoric, este recomandabil să se folosească o abordare integrativă, care implică includerea de parcele culturale și istorice în contextul general al studierii subiectului. Abordările dialogice, orientate spre personalitate, de proiect și hermeneutice ale studiului istoriei culturale îndeplinesc, de asemenea, cerințele moderne. [1, p.6]

În ultimii ani, abordarea metodei proiectului, care a câștigat putere, și a cărei aplicare este de o importanță deosebită în studiul materialului cultural și istoric. Un proiect educațional pentru un elev este o modalitate de a crea ceva interesant pe cont propriu, de a-și încerca mâna, de a arăta cunoștințe și abilități și de a arăta un rezultat obținut public. În anumite condiții, elevul alege și implementează o strategie de design și, într-o anumită măsură, parcurge drumul dificil al artistului. Această metodă este aplicabilă și studiului culturii cotidiene a societății, deoarece ne permite să reconstruim pe o bază istorică manifestările sferelor cotidiene și mentale și morale ale societății. [6, p.29]

Realizarea dialogului culturilor ca mijloc de educație mentală a elevilor se presupune includerea în conținutul educației pedagogice a unor elemente precum:

- ✓ extinderea componentelor etno-culturale și etnosociale prin asimilarea cunoștințelor în conceptul multicultural și polietnic;
- ✓ formarea deprinderilor și abilităților relevante de a utiliza cunoștințele dobândite în activități practice într-un mediu educațional multicultural;
- ✓ dezvoltarea și perfecționarea calităților personale necesare ale viitorului profesor.

Implementarea dialogului culturilor ca mijloc important de educație interculturală a viitorului profesor este posibilă sub condiția organizării eficiente a unor astfel de domenii de activitate a unui profesor de școală precum ca mijloc de educație mentală în procesul de pregătire a viitorului profesor sunt precum:

- ✓ vizitarea spectacolelor, muzeelor de istorie locală, săli de expoziție;
- ✓ concursuri, chestionare, expediții de cercetare culturală;
- ✓ analiza situațiilor folosind exemple din practica formării unei culturi a comunicării interetnice
- ✓ lucrul în microgrupuri pentru a întocmi planuri de schiță pentru activități extracurriculare axate pe valorile universale și naționale;
- ✓ forme creative, individual-grup de lucru privind studiul, ilustrarea și dramatizarea obiceiurilor,
- ✓ sărbătorilor și tradițiilor populare naționale;
- ✓ „protecția proiectelor”, jocuri de afaceri, discuții educaționale, „mese rotunde”,
- ✓ prezentări care vizează discutarea problemelor formării unei culturi a comunicării interetnice
- ✓ lucrări de cercetare, privind analiza comparativă a diverselor sisteme de învățământ popular;
- ✓ jocuri de călătorie, jocuri de rol („Moldova este patria mea”, „Călătorie prin Republica Moldova” etc.);
- ✓ Traininguri de joc și comunicative pentru ca elevii să dobândească experiența comunicării interetnice în timp ce studiază la școală, în familie, într-un mediu de comunicare interetnic.

Analiza cadrului normativ privind promovarea valorilor naționale și universale în cadrul disciplinei școlare Istoria românilor și universală permite să identificăm recomandări pentru realizarea acestor obiectiv educaționale în cadrul disciplinei Istoria românilor și universală.[4]. Activitățile și rezultatele propuse spre realizare pentru promovarea valorilor naționale și universale direct sau indirect realizează abordarea interculturală a acelor valori care sunt temelia educației în secolul XXI.

Tab. 1. Modalități de implementare și activități educative a dialogului culturilor a valorile naționale și universale din perspectiva interculturală în promovarea valorilor naționale și universale cadrul disciplinei Istoria românilor și universală

Clasa	Conținutul axiologic al valorilor promovate	Activitatea aplicată	Produsul / rezultatul
Clasa a 5	Descrierea unei sărbători din localitate moștenită din antichitate.	Lucru în grup/ individual	Colaj de imagini: „Valorile civilizației antice”
Clasa 6	Studiu să redescoperim im localitatea natală”	Mini-cercetare Istoria e lângă tine...cunoaște-o activității învățare în bază pe proiect	Expediția „Pe urmele strămoșilor”

Clasa 7	Realizarea studiilor din componenta istoriei locale Prin aplicarea chestionarului/interviului	Chestionar/ interviu	În dialog cu meșterii populari, „Modele, valori perpetuate prin secole”
Clasa 8	Studiu: Impactul evenimentelor/ proceselor din epoca modernă asupra diversităților etnice și culturale actuale din localitate	Lucru individual	Piramida valorilor umane din perspectiva personală
Clasa 9	Studiu: Impactul evenimentelor/ proceselor din epoca contemporană asupra diversităților etnice și culturale actuale din localitate	Cercetare pe teren	Interviu: Bogății spirituale ale neamului
Clasa 10	Realizarea de investigații în rezultatul vizitelor la nivel local, regional (lăcașe de cult, muzee etc.)	vizite tematice la diferite obiective de interes pentru înțelegerea diversităților socioculturale	Buclet informativ/ Jurnal, pagina de ziar/ Album / colaj istorico-geografic/ Postere/ afișe/ Machete/ Prezentare Poer Point , Prezzi / scenarii/Expoziții tematice/Video-bloguri etc.
Clasa 11	Monument, valori, tradiții din localitatea care au rădăcini în Epoca Modernă Realizarea activităților de promovare a valorilor naționale	Proiect de promovare a localității natale	Tabel conceptual/ analist sincronizat/ Proiecte de cercetare/ Poster/foto/video/ Expoziții tematice/ portofoliu
Clasa 12	Activități de învățare în bază de proiect (la alegere) participanți din comunitatea mea la mișcare democratică și națională	A fost război. Ecoul lui și-acum mai este viu. ” Ge.Vieru Rolul femeii în istorie Mărturiile participanților pentru integritatea statului din localitatea mea Diaspora și rolul ei	Portretul personalității istorice/ Scenariu/ dramatizare Interviu alcătuit și realizat/ Proiect/ mini proiect/ (eventual implementat)/ Proces judiciar simulat „Pelerinajul – formă de cunoaștere a patrimoniului cultural, Ghid pentru o zi” excursie/ vizite la muzeu în care elevii își vor însuși rolul de ghid, prezentând un monument istoric, exponate de muzeu etc

După: *Istoria românilor și universală: Curriculum național: Clasele 10-12: Curriculum disciplinar: Ghid de implementare – Chișinău: Lyceum, 2020 – 188 p.*

În loc de concluzii

Valorile nu doar se educă ci se trăiesc prin toată plenitudinea și diversitatea existențială în care individul este valoros prin toată gala de valori pe care le posedă. Un studiu profund valoros al tradițiilor culturale și istorice ajută la înțelegerea proceselor de dezvoltare socială și

politică la un nivel superior, la urmărirea schimbărilor economice și sociale și, în același timp, la crearea premiselor pentru extinderea orizontului cultural al elevilor. Sarcina profesorului școlar să promoveze acest interes elevilor și totodată să demonstreze acele modele individuale, personalizate ale culturilor naționale care să mențină atenția asupra unicității personale. Și putem confirma ideea lui Dalai-Lama, care susține că „Principala mea preocupare este să mă întâlnesc cu oamenii întrucât principalul meu interes, ideal este promovarea valorii umane, afecțiunii umane, compasiunii și armoniei religioase.”

BIBLIOGRAFIE

1. CAZACU, Tamara, Victor ȚÂMPĂU. "Integrarea național-europeană a valorilor educației umaniste." în *Univers Pedagogic* 4 (2014): 8-13. ISBN 978-9975-48-092-5
2. Istoria românilor și universală : Curriculum național : Clasele 10-12 : Curriculum disciplinar: Ghid de implementare / Ministerul Educației, Culturii și Cercetării al Republicii Moldova; coordonatori: Angela Cutasevici [et al.], Valentin Crudu, Corina Lungu; grupul de lucru: Rodica Neaga (coordonator) [et al.]. – Chișinău : Lyceum, 2020 (F.E.-P. "Tipografia Centrală"). – 188 p/ ISBN 978-9975-3436-6-4.
https://mecc.gov.md/sites/default/files/istoria_roman_si_univ_liceu_ro.pdf
3. ILUȚ, P. Structurile axiologice. București: Ed. Didactică și Pedagogică, 1995, pp. 24–25.]
4. Tipuri de valori. Conceptul și tipurile de valori umane
<https://rum.aboutlaserremoval.com/vidi-cennostej-ponyatie-i-vidi-chelovecheskih-cennostej-news-051549> (accesat 2022-05-08)
5. БАРГ, М. А. "Категории и методы исторической науки." Москва, 1984
6. ВАЛЕЕВА Р.Р., Абдрахманова М.В. Диалог культур как средство ментального воспитания будущего учителя в современной высшей школе // *Фундаментальные исследования*. – 2013. – № 10-13. – С. 2949-2953; <https://fundamental-research.ru/ru/article/view?id=32942> 15.03.2022
7. КАСАТКИН П. И. Глобализация культуры: проблемы и перспективы // *Власть*. 2017. Том 25. № 8. С. 40-48 <https://www.jour.fnisc.ru/index.php/vlast/article/view/5276>
8. РЕПИНА, Л. П. "Исторические представления и культурное многообразие мира." *Диалог со временем* 16 (2006): 5-14.
<https://elibrary.ru/contents.asp?id=33943070&selid=21210297> (дата обращения: 15.03.2022)
9. ЧЕРНЫШЕВА, Татьяна Леонидовна. "Категориальный анализ культуры и её национального и общечеловеческого аспектов." *Сервис plus* 10.1 (2016): 111-120. УДК 130.2 DOI: 10.12737/ 17489
10. ТОКАРЕВ, Сергей Николаевич. "Культурологические аспекты содержания школьного гуманитарного образования." *Universum: Вестник герценовского университета* 5 (2011): 25-30. <https://cyberleninka.ru/article/n/kulturologicheskie-aspekty-soderzhaniya-shkolnogo-gumanitarnogo-obrazovaniya/viewer> (дата обращения: 15.03.2022)